

Kế hoạch cải tổ tài chính của ông Obama

Mai Loan

Trong ngày thứ Tư 17-6 vừa qua, Tổng thống Obama vừa đưa ra một dự thảo đề nghị cải tổ sâu rộng về những quy chế điều hành thị trường tài chính nhằm đối phó với những khiếm khuyết đã dẫn đến cuộc khủng hoảng to lớn nhất kể từ cơn Đại Khủng Hoảng của gần 80 năm về trước. Kế hoạch của chính quyền Obama sẽ trao thêm nhiều quyền hành cho Ngân hàng Trung ương, dẹp bỏ một cơ chế quản trị các nhà băng tiết kiệm có tên là Office of Thrift Supervision, thiết lập một cơ chế giám sát mới có mục đích bảo vệ quyền lợi của giới tiêu thụ và đặt ra thêm nhiều quy định gắt gao hơn để kiểm soát chặt chẽ việc làm ăn của những tổ hợp đầu tư táo bạo thường gọi là các *hedge funds* và việc mua bán các sản phẩm tài chính biến thái có tên là *derivatives*.

Có thể nói là kế hoạch cải tổ này nhằm sửa sai nhiều khuyết điểm lớn trong hệ thống tài chính mà nhiều người đều đồng ý là đã góp phần lớn vào những cuộc khủng hoảng gần như xảy ra theo hệ quả giãy chuyền, khởi đi từ vụ khủng hoảng địa ốc dẫn đến khủng hoảng tín dụng và tài chính và sau cùng là cơn khủng hoảng kinh tế lan rộng khắp toàn cầu với tình trạng suy thoái trầm trọng và lâu dài nhất kể từ sau vụ Đại Suy Trầm bắt đầu từ năm 1929. Hai trong số những khuyết điểm lớn đó là việc thị trường đã quá lỏng lẻo để cho nhiều nhà băng và các công ty tài chính cho vay nợ quá dễ dãi và cầu thả trong việc cho vay nợ địa ốc kể cả với những thành phần con nợ không có khả năng, thường gọi là những món nợ dưới tiêu chuẩn (*subprime loans*), và sau đó là việc các ngân hàng và công ty tài chính đã trộn lẫn những món nợ xấu này cùng với tất cả những loại nợ khác nhau để xào nấu ra những sản phẩm gọi là chứng khoán an toàn (*securities*) và cung ứng trên thị trường khắp nơi. Do đó, khi cơn khủng hoảng địa ốc nổ ra khiến cho các món nợ xấu trở thành vô giá trị, gần như tất cả các nhà băng và cơ quan tài chính trên thế giới cũng đều bị vạ lây vì đã làm chủ một số lượng rất lớn các khoản nợ này.

Ông Obama đã kêu gọi các nhà lập pháp là hãy nhanh chóng xúc tiến việc thảo luận để có thể thông qua dự luật cải tổ này trước cuối năm nay, một mục tiêu được nhiều người đánh giá là có thể hơi tham vọng vì cùng lúc đó ông cũng mong muốn đẩy mạnh một kế hoạch cải tổ hệ thống bảo hiểm y tế trước cuối mùa thu năm nay. Tất cả hai kế hoạch này đều bị chống đối bởi nhiều tổ chức có quyền lợi riêng biệt, sẵn sàng dùng hết mọi khả năng và thế lực của mình để kinh chống lại vì họ sợ rằng những đổi mới này sẽ ảnh hưởng đến quyền lợi của họ, cũng như áp đặt lên nhiều quy định khó khăn và gắt gao hơn cho việc kinh doanh của những ngành liên hệ. Thật vậy, theo như ông Robert Reich phân tích trên trang *blog* của ông đề ngày 16-6 vừa qua thì kỹ nghệ tài chính tại Hoa Kỳ chỉ đứng hàng thứ hai sau kỹ nghệ y tế trong khả năng và uy quyền có thể khống chế các vị dân cử ở hai toà nhà lập pháp. Ông Reich không phải là một nhà báo bình luận thông thường như nhiều ngòi bút khác mà ông đã từng là giáo sư tại trường Đại học Harvard và làm Tổng trưởng Bộ Lao Động trong 4 năm của nhiệm kỳ đầu thời TT Bill Clinton.

Trong phần nhận định khi đệ nạp dự thảo luật dài 88 trang này, TT Obama cũng đã đưa ra quan điểm của mình về cái nguồn gốc gây ra cuộc khủng hoảng tài chính, khi dẫn giải những rắc rối bắt nguồn từ những sản phẩm đầu tư được thế chấp bằng giấy nợ địa ốc để rồi cuối cùng dẫn đến việc mọi người đều ôm lấy vào người quá nhiều những rủi ro. Ông Obama phát biểu: “*Đồng tiền đó có vẻ kiếm được quá dễ dãi. Thế nhưng tất cả những mutu kế đó đều là những thứ được xây trên một bãi cát.*” Theo ông Obama thì hệ thống kiểm soát của

thị trường tài chính có thể có quá nhiều khe hở hoặc không đòi hỏi một tinh thần phải chịu trách nhiệm về những hành động của mình. Và ông cho đó là một sự bất công khi kết luận: “*Hàng triệu người dân Mỹ đã làm việc cật lực và hành động một cách cẩn thận để rồi cuối cùng lại để cho một thiểu số người làm ăn bê bối và cầu thả làm tiêu tan tất cả những giấc mơ của họ do vốn liếng để dành cả một đời người trong khi chính phủ thì lại không chịu ra tay để bảo vệ một cách cẩn trọng.*”

Trong những tháng ngày sắp tới, dự thảo này sẽ gây ra những cuộc tranh luận gay gắt, đặc biệt là từ phía những người chống đối, chưa gì đã lớn tiếng báo động rằng những quy định mới sẽ áp đặt thêm nhiều giới hạn cho việc kinh doanh và do đó sẽ tác hại lên khả năng của các công ty tài chính Hoa Kỳ có thể cạnh tranh một cách hữu hiệu trong một nền kinh tế toàn cầu. Nói chung, những đề nghị đưa ra trong dự thảo luật này nhằm giải quyết nhiều vấn đề rõ rệt như:

*** Củng cố lại việc giám sát hệ thống tài chính.**

Một “*hội đồng giám sát các dịch vụ tài chính*” sẽ được thiết lập dưới quyền lãnh đạo của Bộ Tài Chính và sẽ biến Ngân hàng Trung ương trở thành cơ chế giám sát hết tất cả các đại công ty tài chính. Trong cuộc nói chuyện với nhà báo của hãng thông tấn Bloomberg News, ông Obama đã giải thích thêm về nhu cầu này: “*Chúng ta cần phải có một người nào đó đứng ra chịu trách nhiệm trông coi tất cả những rủi ro cho cả hệ thống chứ không phải chỉ để ý đến những rủi ro của từng định chế cá nhân. Và chúng tôi nghĩ rằng Ngân hàng Trung ương là cơ quan tốt nhất để có thể đảm đương trách nhiệm này.*”

Những nhà kiểm soát liên bang sẽ có nhiệm vụ buộc các nhà băng lớn hoặc các đại công ty tài chính phải luôn có đủ vốn và phải trông chừng xem chừng để cho tình trạng trả lương cho các nhân viên cao cấp khiến cho những người này dễ trở thành những người đánh cuộc một cách táo bạo. Cơ quan “*Office of Thrift Supervision*” thường bị chỉ trích là đã lỏng lẻo trong việc giám sát các nhà băng tiết kiệm, sẽ được thay thế bằng một “*cơ chế giám sát nhà băng trên toàn quốc*” để không cho xảy ra tình trạng những nhà băng tự động lựa chọn những cơ chế giám sát dễ dãi hay tùy tiện cho mình.

Hệ thống giám sát mới cũng sẽ buộc các quỹ đầu cơ táo bạo gọi là các *hedge funds* cần phải đăng ký hoạt động để chịu sự giám sát, cũng như sẽ điều hành những quy định cho các tổ hợp đầu tư khác như *mutual funds*. Việc hệ thống tài chính tại Hoa Kỳ vào năm ngoái có cơ nguy bị lung lay cũng bắt nguồn từ sự khủng hoảng niềm tin trong các quỹ đầu tư tài chính này.

*** Giám sát việc buôn bán các sản phẩm tài chính rắc rối.**

Những sản phẩm tài chính rắc rối mà ít người hiểu rõ nhưng lại cứ đổ xô đi mua và mua thật nhiều, thường gọi là *derivatives*, cần phải được giám sát và chỉ được mua bán trên các thị trường trao đổi. Nhằm tránh tạo ra tình trạng đầu cơ táo bạo và cầu thả, những công ty nào bán các loại chứng khoán có thể chấp bằng giấy nợ cần phải bỏ vốn ra ít nhất là 5% trong tổng số giá trị các món nợ.

*** Thiết lập một cơ quan giám sát tài chính.**

Cơ chế này sẽ có nhiệm vụ rộng lớn kiểm soát nhiều dịch vụ cung ứng cho giới tiêu thụ như các món nợ địa ốc, cũng như buộc các công ty tài chính phải thông báo rõ ràng những rủi ro cho khách hàng được biết bằng một thứ ngôn ngữ bình thường và dễ hiểu, và không được áp dụng những thủ đoạn làm ăn bất chính. TT Obama đã giải thích thêm một cách chi tiết: “*Những tay môi giới địa ốc sẽ phải tuân theo những tiêu chuẩn làm ăn gắt gao hơn. Những loại nợ địa ốc quái lạ nhằm che dấu những chi phí tốn kém sau này sẽ không còn được cho phép làm ăn dễ dàng, những thông tin về các điều kiện trong giấy nợ cần phải hợp lý và trình bày ngắn gọn và rõ ràng.*” Và ông kết luận về vai trò cần thiết của cơ quan này như sau: “*Chúng ta cần biết chắc rằng mình phải có một cơ chế nào đó luôn chú ý và trách nhiệm việc bảo vệ cho người dân tiêu thụ cho dù là khi họ đi vay nợ subprime hoặc khi họ đi xin thẻ tín dụng, cũng như bảo vệ cho giới đầu tư nhiều hơn nữa.*”

*** Giảm bớt rủi ro thất bại của các công ty tài chính.**

Theo những cải tổ đề nghị này thì Ngân hàng Trung ương sẽ có quyền lực đóng cửa một cách an toàn những công ty tài chính làm ăn thua lỗ một cách sớm sửa trước khi gây ra tình trạng nguy hiểm cho toàn cả hệ thống. Hiện nay, chính quyền Hoa Kỳ chỉ có quyền tiếp thu các nhà băng nhưng lại không có quyền trên những công ty tài chính khác không phải là ngân hàng. Trong năm ngoái, Ngân hàng Trung ương đã phải áp dụng những biện pháp khẩn cấp và bất thường để ra tay cứu vớt cho đại công ty bảo hiểm American International Group.

Giáo sư Robert Reich, trong bài viết phân tích đề ngày 16-6 trên trang blog của ông, đã giải thích rằng một chính sách cải tổ chính sách cần phải có được 3 sự thay đổi quan trọng nhất, đó là :

1. Chấm dứt việc để cho các nhà băng và công ty tài chính tự động lấy tiền của người khác (tức là giới đầu tư) để đầu cơ một cách táo bạo, đầy rủi ro và cầu thả, không khác gì những người ngồi trên chiếu bạc hay trong sòng bài *casino*. Do đó, cần đòi hỏi họ phải bỏ vốn nhiều hơn trên những quyết định đầu tư, chứ không để họ tự do phóng tay một cách liều lĩnh xài tiền của khách hàng đầu tư. Quyết định của chính quyền Obama đòi phải nộp vốn ít nhất là 5% có thể quá ít, tối thiểu là phải 10% trở lên. Bởi lý do đơn giản là khi các nhân viên nhà băng muốn đầu tư mà trong đó có phần vốn của mình thì họ sẽ bớt có khuynh hướng chơi liều và chơi bạo như lúc trước. Ngoài ra, cũng nên buộc giới nhà băng lãnh lương bằng những chứng khoán hay hợp đồng sẽ được trả bằng tiền mặt trong tương lai, ít nhất là 3 năm trở lên, để khiến cho họ sẽ phải nghĩ đến lợi ích trong đường dài cho nhà băng, thay vì chỉ biết nghĩ đến cái lợi ngắn hạn và nhanh chóng. Trong thực tế, đã có nhiều món đầu tư sinh lợi cao trong nhất thời nhưng sau đó đã trở thành những thiệt hại thua lỗ nặng cho công ty trong khi các nhân viên đã cuỗm hết tiền lương và phần thưởng *bonus* bỏ túi.

2. Tránh để xảy ra tình trạng những công ty tài chính trở thành quá lớn (và không thể để cho sụp tiệm được). Đây là nhược điểm bất công và có phần phi lý nhất của chính sách cứu vớt trong năm qua mà chính phủ thường nêu ra khi nói rằng một công ty quá lớn để có thể để cho sụp tiệm (*too big to fail*) và làm cho cả ngành bị ảnh hưởng theo. Muốn được vậy thì có lẽ nên phân chia nhà băng thành hai dịch vụ riêng biệt: một là nhà băng thương mại chuyên về dịch vụ nhận tiền để dành và cho vay theo nghĩa cổ điển; và hai là nhà băng đầu tư và để cho họ tha hồ đầu tư vốn liếng của họ trên thị trường giống như là một canh bạc, lời ăn lỗ chịu. Điều này có nghĩa là nên trở lại với tinh thần của đạo luật Glass-Steagall đã được ban hành vào năm 1933 nhưng đã được đẩy lùi vào cuối năm 1999.

3. Loại bỏ nhiều mâu thuẫn về quyền lợi từ trong nội tại: A) Không nên để cho những công ty giám định tiêu chuẩn tín dụng (*credit rating agencies*) được trả lương bởi những công ty thuê mượn họ đánh giá sản phẩm của mình (bởi họ sẽ không dám đánh giá xấu các món hàng do thân chủ đưa ra). B) Không nên để cho những định chế đầu tư lớn tham vấn các chuyên viên của các nhà băng đang giữ các khoản đầu tư của họ (bởi họ sẽ cố vấn đầu tư theo chiều hướng nào có lợi cho nhà băng của họ hơn là cho thân chủ). C) Không nên để cho các thống đốc ngân hàng trung ương tại từng địa phương (*regional Feds*) được chỉ định bởi những ông chủ nhà băng trong địa phương đó, và phải để họ được chuẩn thuận bởi Thượng Viện Hoa Kỳ.

Mai Loan

Mailoan74@yahoo.com

Houston, Texas 19-06-2009